

Juryrapport FamiliekamerKunstprij 2017

door Connie van Driel, Sandrine van Noort en Nicole Roepers

Eén van de grootste kunstenaars en tekenaars van deze tijd, William Kentridge, heeft onlangs in Johannesburg *The Centre for The Less Good Idea* opgericht; een centrum voor het minder goede idee. Dat klinkt vreemd. Waarom zou je een centrum willen oprichten voor het minder goede idee en niet voor het beste idee? Het gaat deze kunstenaar echter om het volgende.

In dit nieuwe centrum dichtbij zijn eigen studio, komen diverse kunstdisciplines bij elkaar en werken kunstenaars aan gezamenlijke projecten. Het is een ruimte die William Kentridge zelf financiert en tot doel heeft om ideeën te laten bloeien, experiment een plek te geven, twijfel en ongemak toe te laten zonder de druk dat er een 'af' product moet worden opgeleverd en zonder de beperkingen van markt of financiering. *The Centre for The Less Good Idea* is een veilige plek, een plek waar mislukking mogelijk is, een plek om ideeën uit te proberen, maar ook om ze te verwerpen.

Daarmee onderstreept Kentridge het belang van twijfel en experiment voor ons denken en voor onze creatie. Een manier van denken en doen die niet alleen voor de kunsten belangrijk is, maar ook voor onze samenleving. In het proces van maken en kijken, in de *flow* van het maken en kijken naar het kunstwerk, kunnen we plotseling nieuwe elementen ontdekken die we niet hadden verwacht toen we er aan begonnen. En als we open staan voor dit proces kunnen de meest interessante connecties ontstaan en ideeën opkomen.

Daarom is het zo goed dat de Familiekamer ruimte geeft aan kunst, ruimte geeft aan andere perspectieven, andere disciplines en dat ze hierin als voorbeeld kan dienen voor anderen in de stad. Het is de vierde keer dat de Familiekamer een tentoonstelling van kunstenaars in haar pand organiseert en daarbij een prijs ter beschikking stelt. Kunstenaar Maurice Braspenning heeft als curator dit jaar weer vier talentvolle kunstenaars bijeen gebracht die in hun werk uiting geven aan experiment, ideeënrijkdom, maar ook aan twijfel en ongemak.

Tekenkunst is het uitgangspunt geweest bij de selectie van de kunstenaars voor deze editie.

De vier kunstenaars hebben een aantal dingen gemeen. Ze zijn gedreven, zien de ongekende mogelijkheden van het materiaal, beheersen het medium door een vaardige tekenhand en laten allen geen enkel deel van het papier onbenut.

Naast deze overeenkomsten verschillen hun werken ook zeer, zowel in thematiek als stijl.

Rik Smits, Rens Krikhaar, Sebastiaan Schlicher en Stephan van den Burg

scheppen desolate, hermetische, vervlogen en chaotische werelden in een onmiskenbare eigen beeldtaal.

Rik Smits (1982)

Uit de grootschalige, minutieus getekende architectuurlandschappen van Rik Smits is al het leven verdwenen. Hij presenteert ons een betonnen wereld van desolate stadslandschappen waar wolkenkrabbers tot de hemel reiken en het beeld bepalen. Er is geen mens te bekennen, de steden zijn *ghost towns* geworden. Alle dynamiek zo kenmerkend voor een stad, is uit het beeld verdwenen. Het is doodstil in de tekeningen van Rik Smits. De enige vorm van leven wordt gesuggereerd door sprankelend licht of vage silhouetten achter de ramen.

Op een tekening vliegt een duif hoog in de lucht. Hoop op leven? Een laag hangend wolkendek of een volle maan roept nog iets van natuurbeleving op.

Rik Smits zegt zelf: 'Mijn werk bestaat uit een postmoderne utopie waarin religie en kapitalisme een duel aangaan.' Zijn deze steden het resultaat van de belofte van de kapitalistische heilstaat? Belichaamd in steeds grootschaligere gebouwen die macht en status representeren? Zal onze hang naar luxe in de westerse maatschappij, onze hebzucht en consumisme, uiteindelijk leiden tot het ontstaan van dergelijke, doodse steden waarin we vervreemd en onthecht raken van alles wat natuurlijk is? Kapitalisme is in de Westerse maatschappij de nieuwe religie en dit krijgen we ervoor terug. Herinneringen aan wat we teweeg brachten hangen op grote billboards in etalages, zoals de explosie van een atoombom. Op gebouwen staan vreemde iconen en logo's uit een andere wereld, onherkenbare teksten en transcripties die verwijzen naar een leven dat eens was.

Deze eindeloze, desolate *Metropolissen* heeft Rik Smits tot in het kleinste detail uitgewerkt. Zijn passie voor architectuur blijkt uit iedere tekening. Gebouwen geïnspireerd door Art Deco plaatst hij als vanzelfsprekend naast futuristische fantasiegebouwen. We herkennen de *skyline* van New York en Chicago, maar ook die van Rotterdam en de Zuidas. Zullen de steden van Rik Smits ons voorland zijn? Of gloort er nog enige hoop aan de horizon gezien de natuur die hier en daar ruimte krijgt en leven brengt in de doodse steden.

Rens Krikhaar (1982)

Dromen, fantasieën, maar ook verhalen uit de geschiedenis of kunstgeschiedenis vormen voor Rens Krikhaar de aanleiding voor een tekening. Mensen zijn in zijn voorstellingen nietig, klein en gereduceerd tot schimmen of schaduwen. Rens Krikhaar roept een wereld op van zeeslagen, overwinningsoes en het gevecht van de mens met de oerkrachten van de natuur. Zijn tekeningen gaan niet over verheerlijking, heroïek, maar om reflectie en stilte. De mens als eenling ten opzichte van de overweldigende natuur, een thema ontleend aan de 18de -eeuwse Romantiek, is de rode draad in een aantal tekeningen die hier te zien zijn. Net als de romantische kunstenaars toont Rens Krikhaar de tegenstrijdigheden van de natuur die tegelijkertijd innemend en beangstigend kunnen zijn, en creëert hij landschappen en natuurgeweld die de mens confronteren met zijn eigen nietigheid. Zijn fantasie heeft in zijn tekeningen meestal de overhand, wat zich uit in de toevoeging van irreële elementen zoals zeeslangen en monsters.

Tegelijkertijd richt Rens Krikhaar zich op zijn innerlijke geesteswereld en verdiept hij zich in dromen die hij in zijn tekeningen laat zien. Deze wereld openbaart zich echter niet in een oogwenk. Je moet moeite doen om in de donkerte een voorstelling te herkennen. Rens Krikhaar gebruikt hiervoor de oude *sfumato*techniek -veelvuldig gebruikt in de renaissance- voor het opvoeren van subtiele licht- en donkercontrasten. Contouren vervagen en de voorstellingen worden wazig zoals de herinneringen aan een droom.

Stephan van den Burg (1974)

De conceptuele tekeningen van Stephan van den Burg gaan over materiaal, techniek, vorm, structuur, ritme en over beweging. Hij experimenteert met papier, potlood en grafiet en onderzoekt de kern en de grenzen van de tekenkunst. Zo toont hij onder meer zwarte monochromen waarbij hij de grafiet in dikke lagen over elkaar heeft aangebracht. Door de dik opgebrachte grafiet glanst de tekening als een zojuist geboende vloer. Het spiegelend oppervlak geeft de tekening iets tactiels en stoffelijks en een eigen textuur. Als frivol intermezzo zien we naast de monochromen een tekening waarbij de zwarte onderlaag is voorzien van kleurrijke slingers die zich op het papier in een ritmisch patroon aaneenrijgen. En als eenling te midden van deze overwegend donkere tekeningen zien we een werk uitgevoerd in blauw, lijkend op de afdruk van een fijnmazige spons. Een andere serie tekeningen toont de techniek die hij heeft ontwikkeld waarbij hij tape aanbrengt op papier om daar met potlood overheen te tekenen. De eerste tekening (grafiet) blijft achter op de tape en door dit

elders weer op te plakken ontstaat een kopie van de eerste lijnen op de plakzijde van de tape. Daar tekent hij weer overheen en vaak gaat dit een paar lagen door. Sommige tekeningen ontstaan door het papier te vouwen of kreukelen, waardoor weer andere vormen en patronen ontstaan.

Te midden van al deze werken is er een tekening waar taal de hoofdrol speelt, 'STUDIO NOISE, CHATTING, FIRST NOTES AND TAKE 1. Heel even breken we door het grafiet heen en krijgen we het gevoel deelgenoot te worden van een momentopname van het werkproces van de kunstenaar. Ook de titel van zijn meeste recente werk 'Showing of (familiekamerkunstprijs)' neemt ons mee in de experimentele wereld van Stephan van den Burg.

Sebastiaan Schlicher (1975)

Vergezeld door een explosie aan kleur treden we de chaotische, rijke, bizarre en fabuleuze wereld van Sebastiaan Schlicher binnen. Een wereld waarin motieven en elementen uit de underground, graffiti of etnografie moeiteloos samensmelten met koppotigen uit kindertekeningen.

Een chaotische wereld vol energie en dynamiek, waar het maakplezier van af spat.

Het werk kan wellicht op het eerste gezicht luchtig overkomen maar schijn bedriegt. De tekeningen bezitten een zekere rauwheid we zien gezichten waarin grimassen zich aftekenen, deformaties en uitvergrotingen van lichaamsdelen, of figuren geplaatst in een wereld van patronen en lijnen waar ze gevangen lijken door de meanderende vegetatie.

Het werk is gelaagd en ademt een zekere nonchalance en intuïtie; een tekenvel gescheurd uit een album, een zin niet afgemaakt, een ongebreidelde kluwen aan beeld, materiaal en taal.

Sebastiaan Schlicher werpt op deze wijze tegenstellingen op en bevraagt onze wereld. Dat doet hij met name in zijn teksten: woorden, flarden van zinnen die als *écriture automatique* lijken te zijn ontstaan en die meer vragen oproepen dan antwoorden geven. Titels, 'Truth is out there, isn't it', teksten als 'shit we are so angry together', zinnen en parafrases die kris kras door elkaar staan soms ook in spiegelschrift, versterken dit chaotische effect. Enerzijds verzwaren de woorden de fantasierijke voorstellingen, maar vaak ook voegen ze een humoristische noot toe.

Schlichers werk sluit naadloos aan bij de hectiek en complexiteit van de tijd waarin we leven, een wereld vol met contradicties, die velen ervaren als een angstaanjagende chaos; 'Stay out of the woods it is danger balls'.

Prijswinnaar

Aan ons als jury de taak om uit deze zeer verschillende en talentvolle kunstenaars een prijswinnaar te kiezen. Maurice heeft het ons dit jaar zeer moeilijk gemaakt, en dat is een groot compliment! Deze vier kunstenaars presenteren hier allen bijzonder krachtig en consistent werk. Het werd voor ons de complexe keuze tussen de dystopische en eindeloos gedetailleerde tekeningen van Rik Smits, de fantasiewerelden met een maatschappij-kritische ondertoon van Sebastiaan Schlicher-, de betovering en poëzie van het werk van Rens Krikhaar of de conceptuele tekeningen van Stephan van den Burg, waarin materiaal en vorm een eenheid vormen.

Na rijp beraad kozen we voor de kunstenaar die de vergankelijkheid en nietigheid van de mens in dromerige beelden in een brede kunsthistorische context plaatst. Een kunstenaar die de chaos van deze tijd niet toelaat, maar oproept tot contemplatie en verstillig. Een kunstenaar die zich niet inlaat met de waan van de dag, maar genoeg heeft aan zijn eigen geesteswereld die hij in een volstrekt authentieke, herkenbare stijl vormgeeft..... en daarmee is Rens Krikhaar de winnaar van de FamiliekamerKunstprijs 2017!